

BÁCH KHOA TOÀN THƯ
TINH TÚY VĂN HỌC CỔ ĐIỂN
TRUNG QUỐC

LỄ KỶ

KINH ĐIỂN VỀ VIỆC LỄ

NHŨ NGUYỄN biên soạn
TRẦN KIẾT HÙNG hiệu đính

NHÀ XUẤT BẢN
ĐỒNG NAI - 1996

LỄ KÝ

(KINH ĐIỂN VỀ VIỆC LỄ)

TINH TÚY VĂN HỌC CỔ ĐIỂN TRUNG QUỐC

LỄ KÝ
(KINH ĐIỂN VỀ VIỆC LỄ)

Biên soạn: **NHŨ NGUYỄN**
Hiệu đính: **TRẦN KIẾT HÙNG**

NHÀ XUẤT BẢN ĐỒNG NAI

1996

LỜI GIỚI THIỆU

Sự ra đời của bộ sách Lễ ký, trước tiên có lẽ từ thời xa xưa người đời nghe nhiều, đọc nhiều về Kinh văn và thấy nhiều về lễ nghi trong đời sống xã hội, mà lòng mình hiểu ra được cái ý nghĩa của Lễ, nên đã bộc lộ tình cảm đối với cuộc sống ở đời, tiện tay ghi chép lại những ý kiến nhận xét của ở Kinh văn. Về sau tự nhiên hình thành một phụ kinh, rồi diễn biến thành những bài văn có ý nghĩa lý luận đối với Lễ của người đời.

Lễ ký, còn gọi là “Tiểu đời ký” hoặc “Tiểu đời Lễ ký”. Một tuyển tập Kinh điển của Nho gia thời Tiên Tần Lương Hán. Trong đó gồm có: “Khúc lễ”, “Đàn Cung”, “Vương Chế”, “Nguyệt lệnh”, “Lễ vận”, “Học ký”, “Nhạc ký”, “Trung Dung”, “Đại học” v.v... gồm 49 thiên. Do các đời đệ tử của Khổng Tử ghi chép lại, có cả luận bàn về lễ của sách xưa. Bộ sách mang tính chất nghiên cứu tình hình xã hội và học thuyết Nho gia thời cổ đại Trung Hoa. Các học giả còn thông qua Lễ ký biên soạn thành tư liệu tham khảo cho việc dạy học, như: “Lễ ký chú” của Trịnh Huyền đời Đông Hán; “Lễ ký chánh nghĩa” của Đường Khổng Vĩnh Đạt đời Đường; “Lễ Ký huấn soạn” của Chu Bán đời Thanh; “Lễ,

ký tập giải” của Tôn Hi Đán...

Trong *Lễ ký* có “*Lễ Vận*” là một thiên lý luận về lễ. Ra đời từ thời hậu kỳ Xuân thu Chiến quốc đến sơ kỳ đời Tần. Ghi lại những lời vấn đáp của các học giả Nho gia, về cái đạo lý ở đời Ngũ đế tam vương là “tương biến dịch âm vương xoay chuyển”, trong đó đối với lý tưởng của Nho gia được miêu tả một cách điển hình là lấy thiên hạ làm mái nhà chung của một xã hội đại đồng, trị vì “*Tiểu Khang*” (tầng lớp trung lưu trong xã hội) ở giai đoạn thấp, trước khi bước vào thế giới “*Đại Đồng*”. Tư tưởng “*Đại Đồng*” này, đối với các nhà tư tưởng đời sau như: lãnh tụ nông dân Hồng Tí Toàn, Tôn Trung Sơn... đều chịu sự ảnh hưởng rất sâu sắc.

“*Nhạc Ký*” một thiên lý luận về âm nhạc trong *Lễ ký*. Nhạc ký nói lên quan điểm của Nho gia học phái một cách tương đối khái quát hệ thống và hoàn chỉnh về nghệ thuật triết học, và tư tưởng mỹ học trong âm nhạc của thời Xuân thu Chiến quốc. Quan điểm ấy thể hiện: “*Cố trị thế chi âm an, dĩ nhạc kỳ chánh hòa; loạn thế chi âm oán, dĩ nộ kỳ chánh quái; vong quốc chi âm ai, dĩ tư kỳ dân khốn*”. Cho rằng âm nhạc và chính trị có mối tương quan mật thiết. Âm nhạc “*khả dĩ thiện dân tâm, kỳ cảm nhân thâm, kỳ di phong dịch tục*”. Điều này khẳng định âm nhạc có tác dụng to lớn đối với xã hội.

TRẦN KIẾT HÙNG

MỤC LỤC

Phần 1: Lời nói đầu	5
I. Lễ, Lễ Kinh và Lễ ký	12
II. Tính chất và nội dung Lễ ký	24
III. Giá trị nghiên cứu Lễ ký	34
Phần 2: Lễ ký Hội Biên	39
I. Những câu chuyện về Lễ (Trần thuật Lễ sự)	39
1. Khổng Tử hợp táng phụ mẫu	39
2. Khổng Tử tu mộ	40
3. Khổng Tử nghe tin Tử Lộ chết	42
4. Khổng Tử khóc tang Bá Cao	44
5. Nhan Hữu thay Khổng Tử gửi lễ phúng viếng	46
6. Khổng Tử khóc tang của chủ nhân nhà khách	47
7. Khổng Tử xem người đưa tang	48
8. Chính trị hà khắc mạnh hơn hổ	50
9. Em bé Uông Ý hy sinh vì nước	52
10. Tư Thành Tử Hãn khóc cái chết của người vệ sĩ	54
11. Lập thái tử không lập đích tôn	56
12. Khổng Tử chủ trì xạ lễ	58
13. Sự qua đời của Khổng Tử	62
14. Đệ tử để tang Khổng Tử	67
15. Phần mộ của Khổng Tử	68
16. Đệ tử thảo luận những lý luận của Khổng Tử	71
17. Tử Hạ khóc tang con trai	76

18. Tang phục của anh em cùng mẹ khác cha	78
19. Tặng Tử ngọc ca Áng Anh biết lễ	80
20. Tặng Tử trách Quý Thượng thất lễ	82
21. Tặng Tử thái quá hóa dở	85
22. Tặng Tử thay chiếu khi lâm trọng bệnh	86
23. Kêu lại ăn, không ăn	89
24. Thạch Kỳ Tử tri lễ	91
25. Lỗ Trang Công truy tặng tước hiệu văn tế cho kẻ sĩ	93
26. Tấn Hiến Công giết thái tử Thân Sinh	95
27. Tấn Mục Công diếu công tử Trùng Nhĩ	98
28. Quý Vũ Tử cho phép Đỗ thị khóc mai táng trong sân nhà	104
29. Cách Lỗ Tương Công dâng lễ vật cho tang lễ Sở Khang Vương	105
30. Chu Lâu Định Công luận về hung án nghịch luận	108
31. Sự cưỡng vọng vô tri của Dung Cư	110
32. Lời chúc hay, lời nguyện cầu tốt	113
33. Triệu Văn Tử luận về con người	115
34. Liễu Trang khuyên Vệ Hiến Công không nên quá thành kiến	121
35. Vệ Hiến Công diếu tang Liễu Trang	123
36. Di ngôn của Thành Tử Cao	125
37. Quốc Tử Cao luận việc mai táng	127
38. Đỗ Quý phạt rượu	128
39. Thái Tế Bĩ mượn lễ uốn nắn Phù Sai	132
40. Tử Phục Huệ Bá không vì chuyện tư mà hoãn việc công	135

41. Chu Phong phúng dụ Lỗ Ai Công	136
42. Lỗ Ai Công để tang cho người thiếp	139
43. Mạnh Kính Tử bất thủ lễ	140
44. Lỗ Mục Công khóc tang quan đại phu nước Tề	143
45. Bãi chợ cầu mưa	145
46. Tử Tư luận về chuyện bé tội để tang cho vua cũ	148
47. Tử Tư khóc tang người mẹ đã tái giá	151
48. Tử Tư không lo liệu việc tang cho mẫu thân đã tái giá	153
49. Trần Tử Cang phá hủy việc dùng người để tuần táng	155
50. Lý Tử Cao an táng vợ	157
<i>II: Thuyết minh Lễ Ý</i>	159
1. Ý nghĩa của quan lễ (1)	159
2. Ý nghĩa của quan lễ (2)	162
3. Ý nghĩa của quan lễ (3)	167
4. Ý nghĩa của hôn lễ (1)	170
5. Ý nghĩa của hôn lễ (2)	176
6. Ý nghĩa của hôn lễ (3)	180
7. Ý nghĩa của hôn lễ (4)	182
8. Ý nghĩa của tang lễ (1)	185
9. Ý nghĩa của tang lễ (2)	189
10. Ý nghĩa của thời kỳ để tang (1)	193
11. Ý nghĩa của thời kỳ để tang (2)	195
12. Ý nghĩa của thời kỳ để tang (3)	198
13. Ý nghĩa của tế lễ (1)	205
14. Ý nghĩa của tế lễ (2)	208

15. Ý nghĩa của tế lễ (3)	210
16. Khổng Tử luận về sự khác nhau giữa chủ tế và trợ tế	213
17. Khổng Tử luận về công dụng của lễ giáo	221
18. Khổng Tử luận về thái độ biểu hiện của lễ giáo	224
19. Khổng Tử luận về dụng ý của thủ chế	227
20. Khổng Tử luận về tiêu chuẩn lễ táng	228
21. Tăng Tử luận về lễ Chạp	230
22. Tăng Tử luận về tiếng khóc	232
23. Tăng Tử luận về cách dùng lễ khí	233
24. Lễ nghi biến đổi thích nghi	235
25. Khổng Tử luận về hiếu	237
26. Tăng Tử luận về hiếu	239
27. Lạc Chính Tử Xuân luận về hiếu	240
28. Khổng Tử luận về Đại đồng và Tiểu khang	244
29. Nhân tố của lễ chế	252
<i>III: Tử Dương Đức Phẩm</i>	<i>256</i>
1. Điển hình của Nho gia (1)	256
2. Điển hình của Nho gia (2)	259
3. Điển hình của Nho gia (3)	261
4. Điển hình của Nho gia (4)	262
5. Điển hình của Nho gia (5)	264
6. Điển hình của Nho gia (6)	266
7. Điển hình của Nho gia (7)	267
8. Điển hình của Nho gia (8)	269
9. Điển hình của Nho gia (9)	270
10. Điển hình của Nho gia (10)	272

11. Điển hình của Nho gia (11)	274
12. Điển hình của Nho gia (12)	275
13. Điển hình của Nho gia (13)	276
14. Điển hình của Nho gia (14)	278
15. Điển hình của Nho gia (15)	279
16. Điển hình của Nho gia (16)	280
17. Điển hình của Nho gia (17)	282
18. Lễ Tam Cương Bát Mục Đại Học để tu dưỡng đạo đức, phát triển sự nghiệp	284
19. Cái gì là "Thành Kỳ Ý"	290
20. "Trung" và "Hòa"	293
21. Tu dưỡng "Thành"	296
22. "Hiếu học, Lưu hành, Tri sĩ"	299
23. Nội hàm âm nhạc và công dụng của nó	302
24. Nội hàm âm nhạc và công dụng của nó	305
25. Giá trị tinh thần của lễ nhạc	310
26. Tử Hạ luận nhạc	316
IV. Quy phạm của cuộc sống	319
1. Lễ đối với cha mẹ (1)	319
2. Lễ đối với cha mẹ (2)	323
3. Lễ đối với cha mẹ (3)	327
4. Lễ đối với bậc trưởng lão	330
5. Lễ đối với thầy giáo	334
6. Lễ về giới hạn giữa nam và nữ	337
7. Giáo dục thiếu niên nhi đồng (1)	340
8. Giáo dục thiếu niên nhi đồng (2)	342
9. Quy củ sinh hoạt chung	344